

Havadan fotoğraf, kaçak kazi hizmetinde

ÖZGEN ACAR

ELMALI/ANTALYA/ANKARA/NEW YORK — Baharda, tarlalardaki ekinlerin birkaç santim yüksekliğe ulaştığında hiç pırpır uçakla uçtunuz mu? Toprak o anda ne kara topraktır ne de yemyeşil bir örtüyle kaplıdır. Hangi çiftçinin, hangi tarlayı birbirine paralel çizgiler halinde hangi yönde sürdüğü görülür. Güneş ışınlarının yatay geldiği bir sırada uçmuşsanız tarlaların içinde yürürken göremeyeceğiniz değişik çizgiler, lekeler derhal gözünüze çarpar.

Nasıl bir madeni paranın üzerine ince bir kâğıt koyup kurşun kalemle izini çıkartırsanız, alçaktan uçan uçaktan baktığınızda sanki tarlanın üzerine bir kâğıt koymuşçasına alttaki izleri görmemiz mümkündür.

Toprağın altında bir taş yı-

Günümüz

Anadolusu'nda tapu kadastro haritaları çıkarırken kullanılan hava fotoğrafı yönteminin, kaçak kazi yapılabilecek yerlerde uygulandığı söyleniyor. Bir höyük, bir tümülüs ya da antik mezarlar bu tür hava fotoğrafları ile kolaylıkla belirlenir. Bundan sonra yapılacak şey kazma kürek sallayacak kişileri ayarlamaktır.

ğıntısının üzerine gelen bitkiler daha bodur. Bol topraklı yerdekiler ise daha çok boy atarlar. Bu farklı büyüme uçaktan çıplak gözle dahi rahatlıkla görülür. Tabii uçaktan çekilecek hava fotoğrafları daha sonra dikkatle incelenecektir.

Bu yöntemden yararlanarak ilk kez 1934'te Suriye çöllerinde Romalıların izleri aranmıştır. Günümüz Anadolu'sunda ise bazı firmaların tapu kadastro haritaları çıkarırken çektikleri fotoğraflar özellikle kaçak kazi yapılabilecek yerlerde bu yöntemi kullandıkları söyleniyor.

Bir höyük, bir tümülüs ya da antik mezarlar bu tür hava fotoğrafları ile kolaylıkla belirlenir. Bundan sonrası kolaydır. Kazma kürek sallayacak kişileri ayarlamaktır. Artık modernleşmiş Türkiye'de define için metal dedektör, hazine için hava fotoğrafları kullanılıyor.

Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü yapmış arkeolog Dr. Nurettin Yardımcı, Ankara'da bir konferansta anlatıyordu:

"Elmalı ilçesinde belediye başkanlığı yapmış Hasan Sarıbaş (60) ile Tavşan Hakkı'dan Elmalı'da çok çektik. Bir keresinde adamları ile Karaburun Tepesi denilen bir tümülüse girdiklerinde iyice şaşırılmış olmaları... Çünkü hazine bulma umuduyla kıldıkları antik mezara kendilerinden önce Romalı hırsızlar girmişti."

Sarıbaş cin gibi bir taşra politikacısıdır. Nihat Kolasin nasıl hayata DDT, Mustafa Merzifonlu sabun satarak başlamışsa, Hasan Sarıbaş'ın da köy köy dolaşıp, kırık camları toplayıp satarak atıldığı ve belediye başkanı bile olduğu söyleniyordu. 6 yaşındayken babasını yitiren Hasan Sarıbaş, kendisinin bana söylediğine göre **"1952'de askerden döner dönmez Elmalı'daki iki kamyon-dan birinin sahibi"** olmuştur.

1960-68 yılları arasında ticaret odasına kayıtlı **"eski eser tüccarı"** olur. Bana, **"Ben bu işi yaptıysam ruhsatlı antikacı olarak yaptım. Kazandığının vergisini de devlete verdim. Hiçbir zaman kaçakçı olmadım"** diyecektir.

Sarıbaş, bu sıralarda Elmalı'nın girişinde hayır olsun diye cami yaptırıyor. Kazandığının vergisini devlete, günahının bedelini Allah'a ödüyor.

Elmalı definesi olayından adını belki anımsamıyor olabilirsiniz. Hasan Sarıbaş, 1900 adet antik Yunan gümüş sikkesinden birkaçını ele geçirmişti. Bu definde **"dekadrahmi"**lerden 14 adet bulunmuştu. Dünyada sayıca az olan bu gümüş sikkelerin bir tanesi 43 gram ağırlığındadır. Sarıbaş, bu sikkelerden birini, kadim dostu Hataylı Abdulgani Huzmeli aracılığı ile New York'ta pazarlar. Huzmeli'nin son yıllardaki başarıları arasında Serik'te çıkan Pehlivanlı Aspendos definesini pazarlaması yer alır.

Sikkeyi daha sonra Afrodisyas ve Herkül lahtinin parçalarının Elmalı definesinden 10 gümüş sikkeyi geri veren Bruce McNall, Merv Griffin adlı bir TV şöhretine 600 bin dolarla pazarlamıştı.

"Yüzyılın definesi" olayında bu gerçekleri yazdığım da Hasan Sarıbaş'ın beni felik felik aradığını duydum. Tekzip edecekti, ama tekzipten önce konuşmalıydı.

Eline birden yarım milyar liraya yakın bir para nereden mi geçmişti? Finike ve Fethiye'de gayrimenkul yatırımları vardı. Son altı yılda yarım milyarlık arazi satmıştı. Kendisine böyle (Arkası 19. Sayfada)

Havadan fotoğraf, kaçak kazı hizmetinde

(Baştaftı 20. Sayfada)

bir soru yöneltmediğim halde her nedense Sarıbaş, bana yarım milyarı hesabını veriyordu. Bu arada bana, dediklerinin doğru olduğunu göstermek için Elmalı Savcılığı'nca 3 Şubat 1986'da yayımlanmış 1986/49 sayılı takip-sizlik kararının bir fotokopisini de verdi.

Sarıbaş'tan yurtdışına yaptığı gezileri belirlemek için pasaportunu görmek istediğimde göstermekten kaçındı. Daha sonra pasaportunun kopyasını postaladığı takdirde yazdığım haberi düzeltceğimi ve hakkındaki araştırmalarımı da sürdürceğimi söyledim.

Bu arada Adıyaman'da bir cinayetle sonuçlanan antika kaçakçılığı olayı ile bağlantısını yandı. Yakın bir gelecekte Adıyaman'daki olay hakkında daha ilginç açıklamalar yapacağım.

Yalnız bu arada Hasan Sarıbaş'ın Elmalı Ağır Ceza Mahkemesi'nde eski eser kaçakçılığına ilişkin bir başka suçtan 1982 yı-

linda "aklandığını" da belirtmek zorundayım.

Bu davada iki ayrı bilirkişinin eserler hakkında farklı karar vermesi üzerine üçüncü bilirkişiye gidilmişti. Yenisi, bunların eski eser olmadığını karar verince kaçakçılık suçundan aklanmış, eserler de kendisine geri verilmişti.

Sarıbaş'ın bu davasında mıydı, yoksa bir başkasında mıydı şu anda anımsamıyorum. Lehinizde rapor veren Ankaralı bilirkişinin adını anımsıyor musunuz? (Ankara'daki benzeri davalarda müze yetkililerinin bilirkişi kabul edilmeyip bu kişinin gösterilmesini bir türlü anlayamamışım) Neydi o bilirkişinin adı? Dilimin ucunda...

★★★

Elmalı defnesi olayında daima kafamı kurcalayan bir soru vardı. Yaklaşık 26 kilo ağırlığındaki bu definenin kaçırılmasında kimler kuryelik ya da korumacılık yapmıştı?

Yolum sık sık Antalya'dan geçtiği için bazı otellerde inceleme yaptım. Definenin satın alınmasında rol oynayan **Fuat Aydın** ve **Erdoğan Atak**'ın adlarını kayıt defter ve kartlarında araştırdım. Bazı oteller yardımcı oldu, bazıları püskürttü.

Bu arada Yayla Palas Oteli'nin kayıt defterinde **Fuat Aydın**'ın adını gördüm. 27-28 Nisan 1984 tarihinde 1170 numaraya kayıtlıydı. 209 numaralı odada kalıyordu. Aynı gün aynı otelde kalan bir tanıdık isim aradım.

Rasim Gümüş ismini gördüm. Kendisiyle 10-15 gün önce görüşmüştüm. Dostları tav-

siye etmişlerdi. Araştırmalarım-la ilgili herkesle konuşuyor, bilgi ve belge topluyordum. Bu umutla kendisini telefonla aradım. Cumartesiydi, bürosunda buldum. Harita subaylığından ayrılmıştı. Eski eser politikasını şöyle özetledi:

"Kültür Bakanlığı'nın bu zihniyetiyle bu işler yürümezdi. Birkaç gün önce polis işyerinde arama yapmıştı. Bir şey bulamamıştı. Bu işleri düzeltmek amacıyla bazı politikacı arkadaşlara yasa önerisi bile hazırlayıp vermişti."

Birdenbire bu garip rastlantıya şaşırdım. **"Başka bir Rasim Gümüş olabilir mi?"** diye düşündüm. Otelin kayıt defterinde subay yazıyordu. Bu tutuyordu. Konuşmamızda bir aralık aynı yaşta olduğumuzu belirle-miştik. Kayıttaki doğum tarihi de tutuyordu. 214 numaralı odada kalmıştı. Nüfus cüzdanı dışında 1981 yılında verilmiş (1901131) numaralı bir kimlik ile otelde kalmıştı.

Haydaaa... O da ne? 214 numaralı odada bir kişi daha kalıyordu **Rasim Gümüş** ile birlikte. **Doğan Onat** adlı bu kişi de otel kaydına göre subaydı. Doğum yeri üstelik Elmalı'ydı. Defterindeki kayda göre "Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nca 1981 tarihinde verilmiş (02187314) sayılı kimlikle" otele girişi yapmıştı.

Oteldeki görevliler, iki konuş-gün sivil gelip **"albay"** üniformaları ile ve yanlarında 209 numaralı odada kalan sivil ve alıp birlikte gittiğini anımsıyorlardı. Bu olayı nasıl olur da dört-beş yıl sonra anımsayabilirlerdi? Çünkü bu kişileri daha sonra

define olayından yakalanacak **İbrahim Başbuğ** ile birlikte otele gelip giderken sık sık görmüşlerdi.

Daha sonra haklarında biraz soruşturma yaptığımda, defineyi bulan üç kişiye ödenen 210 milyon lirayı **Doğan Onat**'ın getirdiği söylenmişti. Definenin ilk görgü tanıklarından **Erdoğan Atak** ile bir akrabalığından söz edildi. Ancak gerçekten zamanım olup araştıramadım.

Rasim Gümüş, Ankara'da eski eser kaçakçılığı davalarında **"bilirkişi"** olarak aranan bir kişiydi. Ha şimdi anımsadım, dilimin ucundaki adı... Tamam tamam oydu. **Hasan Sarıbaş**'ın bir davasına da bilirkişi olarak girdiğini konuşmamızda bana kendisi söylemişti. Nereden nereye?

Edip Tellî ile bu definenin çıkarılması konusunda aramızda geçen konuşma aynen şöyle:

— **Defineyi Amerika'ya kim getirdi?**

TELLÎ — Büyük **Fuat'a** (Üzülmez) sor.

— **Türkiye'den kim çıkardı?**

TELLÎ — Küçük **Fuat'a** (Ay-diner) sor.

— **Antalya'dan kim getirdi?**

TELLÎ — Onu da Elmalı'ya gidip Küçük **Fuat'a** sor.

— **Antalya'dan Rasim albay mı getirdi?**

TELLÎ — (Biraz şaşırdıktan sonra) Onu ben de duydum...

— **Doğan Onat albay kim?**

TELLÎ — Tanımıyorum.

— **Rasim albay (!) olayını ne zaman duydunuz?**

TELLÎ — Olay zamanında. Daha polis resmi araştırmaya başlamamıştı...

Anlaşılan o sıralarda karayol-

larında jandarma ya da polis sık sık araç ve yolcu otobüslerini durdurup arama yaptığı için üniformaya gerek duyulmuştu. Define, Antalya'dan önce Ankara'ya taşınmıştı.

★★★

Eski bir harita subayı olan **Rasim Gümüş**, **"Air Silver"** kısına (AS) Havadan Fotoğraf Alımı Haritacılık ve Havacılık Hizmetleri AŞ'nin sahibiydi. Ertesi günü, yani pazar günü şirketin genel kurul toplantısı vardı. Hazırlık yapmak için cumartesi günü de büroya gelmişti. Gereğinde 10 yolcu taşıyan Dornier uçağı ile (Zeiss LMK-101S) hava kamerasıyla müşterilere hizmet veriliyordu. Uçağı önce satın almışlardı. An-

cak şimdi bir başka anlaşma yaparak Avrupa'daki sahibinden kiralama yoluna gitmişlerdi. Allah bereket versindi.

Huzmeli'nin İstanbul'daki otellerinden esinlenen **Hasan Sarıbaş** da Antalya'da otel yaptırmıştı. Şimdi sıra **Rasim Gümüş**'teydi.

★★★

Kültür ve İşleri bakanlıkları kaçakçılığın bir numaralı aracı olan "metal dedektör" işini çözümlenecek yasa değişikliğini hâlâ gerçekleştiremedi. Bakalım hava fotoğrafları ile nasıl baş-dilecek.

Yarın: Olamaz... Bu koca lahit nasıl kaçırlır?